

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
-------------	---

Część pierwsza

WIELOWYMIAROWA NATURA ZABURZEŃ W ZACHOWANIU

Rozdział I

Zaburzenia w zachowaniu a niedostosowanie społeczne i przestępczość młodzieży

1. Pojęcie zaburzenia w zachowaniu	15
1.1. Zaburzenia w zachowaniu jako problem wychowania	17
2. Psychiatryczne ujęcie zaburzeń w zachowaniu	20
3. Zaburzenia w zachowaniu i niedostosowanie społeczne w kryminologii i pedagogice resocjalizacyjnej	27
4. Uściślenie kryteriów niedostosowania społecznego	34

Rozdział II

Zaburzenia w zachowaniu w różnych koncepcjach teoretycznych

1. Teorie organiczne	42
1.1. Teorie defektu biologicznego	43
2. Tradycja psychoanalityczna i interpretacja psychodynamiczna	47
2.1. Zaburzenia emocjonalne i zachowania w teorii psychodynamicznej	51
2.2. Mechanizm kształtowania się zaburzeń w ujęciu psychodynamicznym	52
3. Perspektywa behawiorystyczna	54
4. Zaburzenia w zachowaniu i niedostosowanie społeczne w perspektywie socjologicznej	58
5. Zaburzenia w zachowaniu jako zakłócenie układu ekologicznego	64
5.1. Istota zaburzenia w zachowaniu w interpretacji ekologicznej	67
6. Zaburzenie w zachowaniu – niedostosowanie społeczne jako zjawisko kulturowe	69

Rozdział III

Problemy diagnozy i typologii zaburzeń w zachowaniu

1. Ogólne zasady i funkcje diagnozy zaburzeń w zachowaniu	73
2. Diagnoza zaburzeń w zachowaniu – niedostosowania społeczne młodzieży w kontekście badań pedagogicznych	75
3. Obserwacja w środowisku szkolnym jako podstawa diagnozy	77
4. Narzędzia obserwacji: arkusz obserwacyjny Thomasa M. Achenbacha	78
4.1. Praktyczne zastosowanie TRF i jego profili	82
5. Problemy typologii zaburzeń w zachowaniu – niedostosowania społeczne	88

5.1. Typologie niedostosowania społecznego w polskiej literaturze psychologiczno-pedagogicznej	89
5.2. Zachowania antyspołeczne w klasyfikacjach psychiatrycznych	92
6. Zachowania internalizacyjne i eksternalizacyjne jako typy zaburzeń w zachowaniu. Klasyfikacja T.M. Achenbacha	94

Część druga

CZYNNIKI OSOBOWOŚCIOWE I SPOŁECZNE JAKO PREDYKTORY ZACHOWAŃ NIEDOSTOSOWANYCH I PRZESTĘPCZYCH

Rozdział I

Ewolucja zaburzeń w zachowaniu w kierunku przestępczości. Rola czynników osobowościowych

1. Powiązania wczesnych zachowań antyspołecznych z przestępczością	108
1.1. Rola czynników biologicznych – współczesne interpretacje	108
2. Osobowościowe determinanty przestępczości. Koncepcja „przestępczego rdzenia osobowości”	112
2.1. Socjopatia jako składnik „przestępczego rdzenia osobowości”	114
3. Problem stałości i ciągłości zachowań antyspołecznych	117
3.1. Warunki stałości zachowań antyspołecznych. Hipotetyczny rozwój zaburzeń w kierunku przestępczości	120
3.2. Ewolucyjny model „kariery przestępczej”	124

Rozdział II

Zaburzenia w zachowaniu w kontekście środowiska społecznego

1. Zmienne środowiskowe jako predyktory przestępczości	129
2. Kryteria popularności i statusu społecznego dzieci zaburzonych w grupie rówieśniczej	131
3. Rodzaje zaburzeń a popularność w grupie	133
4. Samoocena a rodzaj zaburzenia i popularność	136
5. Zaburzenia w zachowaniu a relacje interpersonalne w grupie	138
6. Popularność dzieci zaburzonych w grupie rówieśniczej – próba empirycznej weryfikacji w badaniach własnych	139
7. Podobieństwo cech osobowościowych i typy środowisk jako wyznaczniki interakcji	141
8. Wzmacniający wpływ środowiska lokalnego na rodzinne czynniki ryzyka	143

Rozdział III

Deprywacja potrzeby przynależności jako predyktor zachowań antyspołecznych

1. Przyjaźń w okresie dzieciństwa a problemy przystosowania w dorosłym okresie życia	147
1.1. Prognostyczne znaczenie przyjaźni w okresie dzieciństwa	147
1.2. Hipotezy wyjaśniające	148
1.3. Próby empirycznej weryfikacji	149
2. Zależność od innych jako konsekwencja zaburzeń w zachowaniu	150
2.1. Niezależność jako kierunek i cel rozwoju psychofizycznego	150
2.2. Ograniczenia w rozwoju niezależności	151

3. Teoretyczne modele zależności	152
3.1. Model psychodynamiczny	152
3.2. Model behawioralny	153
3.3. Interpretacje współczesne	155
4. Rola wsparcia społecznego w usamodzielnianiu jednostek zależnych	157

Rozdział IV

Rodzina jako źródło zachowań dewiacyjnych

1. Problemy diagnozy uwarunkowań rodzinnych	161
2. Typy kontroli rodzicielskiej a zachowania dewiacyjne dzieci	163
2.1. Kontrola psychologiczna i behawioralna	163
3. Rola rodziny w rozwoju samokontroli dziecka	168
3.1. Style wychowawcze w rodzinie a samokontrola dziecka	170

Część trzecia

ROZMIARY I RODZAJE ZABURZEŃ W ZACHOWANIU ORAZ PRZESTĘPCZOŚCI WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY

Rozdział I

Zachowania dewiacyjne w świetle badań empirycznych

1. Rozmiary i rodzaje zaburzeń w zachowaniu młodzieży	175
1.1. Uwagi metodologiczne	175
2. Rozmiary zaburzeń w zachowaniu w naturalnych środowiskach wychowawczych	177
2.1. Rodzaje zaburzeń w zachowaniu według typologii T.M. Achenbacha	180
3. Agresja i przemoc wśród dzieci i młodzieży	181
3.1. Zachowania agresywne jako przedmiot badań empirycznych	181
3.2. Przemoc wśród uczniów szkół podstawowych i średnich	182
4. Poczucie bezpieczeństwa w szkole	190

Rozdział II

Rozmiary, rodzaje i dynamika współczesnej przestępczości młodzieży

1. Rozmiary przestępczości młodzieży polskiej pod koniec XX wieku	193
2. Główne rodzaje i kategorie przestępstw	196
3. Inne rodzaje patologii wśród młodzieży	202
4. Terytorialne zróżnicowanie przestępczości młodzieży	203

Rozdział III

Teoria napięcia jako próba interpretacji współczesnej przestępczości młodzieży

1. Teoria napięcia w ujęciu Roberta Agnewa	206
2. Główne typy napięcia	207
2.1. Napięcie jako rezultat niepowodzeń w osiąganiu pozytywnie wartościowanych celów	208
2.2. Napięcie jako rozbieżność między oczekiwaniami a aktualnymi osiągnięciami	209

2.3. Napięcie jako rozbieżność między zasadą sprawiedliwości a rzeczywistymi osiągnięciami (poczucie niesprawiedliwości)	210
2.4. Napięcie jako rezultat pozbawienia pozytywnie ocenianej stymulacji	211
2.5. Napięcie jako wynik prezentacji negatywnych bodźców	211
3. Związek między napięciem a przestępczością	212
4. Strategie adaptacji do napięcia	213
4.1. Strategie poznawcze	213
4.2. Strategie behawioralne	215
4.3. Strategie emocjonalne	215
5. Możliwości przewidywania wyboru przestępczych i nieprzestępczych strategii adaptacji	216
6. Empiryczna weryfikacja teorii napięcia	218
6.1. Pomiary napięcia	218
6.2. Wskaźniki zróżnicowanych powiązań	220
Zakończenie	221
Aneks 1	225
Aneks 2	227
Aneks 3	229
Bibliografia	231

